

narodnu koordinaciju i interdisciplinarni pristup, a kako bi ti naponi bili ostvarivi potrebna je nova paradigma i promjena sustava vrijednosti. Stoga su nesigurnosti i s njima povezane praznine u znanju te manjkava komunikacija između različitih dionika, od znanstvenika preko političkih aktera do šire javnosti, neke od ključnih prepreka za razvoj održivog i otpornog društveno-ekološkog sustava. Multidisciplinarni sadržaj knjige daje priliku čitateljima za holističku perspektivu, a raznolik izbor obrađenih tema može biti ilustrativan za složenost problema kojem se pristupa.

Elizaveta Malik

DOI 10.17234/SocEkol.33.1.7

Mario Bajkuša
**ŠKOLE ZA ODRŽIVU
BUDUĆNOST: SMJERNICE ZA
ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV
U PRILAGODBI KLIMATSKIM
PROMJENAMA I UBLAŽAVANJU
NJIHOVIH POSLJEDICA**
Forum za slobodu odgoja i Projektni
partneri projekta „METAR do bolje
klime“, Zagreb, 2022., 47 str.

„Mlade još uvijek odgajamo i obrazujemo kao da nismo u izvanrednoj situaciji planetarnih razmjera“ citat je poznatog američkom znanstvenika Davida W. Orra kojim započinje digitalna publikacija Škole za održivu budućnost: smjernice za odgojno-obrazovni sustav u prilagodbi klimatskim promjenama i ublažavanju njihovih posljedi-

ca. Publikacija je nastala u sklopu projekta „METAR do bolje klime“, koji je realiziran od listopada 2020. do listopada 2023. godine, s ciljem uspostavljanja trajne tematske mreže organizacija civilnog društva, jedinica lokalne samouprave i znanstveno-istraživačkih institucija, koja će aktivnim sudjelovanjem u razvoju javnih politika doprinijeti tranziciji u niskougljično društvo prilagođeno klimatskim promjenama. Smjernice se temelje na međunarodnim i domaćim strateškim dokumentima o ulozi odgojno-obrazovnog sustava u prilagodbi klimatskim promjenama, suvremenim istraživačkim spoznajama, lokalnom iskustvu i promišljanjima odgojno-obrazovnih aktera te u sedam poglavlja donose ideje pomoću kojih škole mogu razvijati lokalno specifične klimatske vizije i odgovarati na klimatske izazove.

Polazeći od međunarodnog i domaćeg strateškog okvira o ulozi odgojno-obrazovnog sustava u prilagodbi klimatskim promjenama, autor u prva dva poglavlja školu konceptualizira kao mjesto održivih životnih stilova u kojima djeca i mladi razvijaju znanja, vještine i vrijednosti za transformativno klimatsko djelovanje.

Međutim, da bi se kod djece i mladih razvila kritička svijest o klimatskim promjenama, autor argumentira kako je načela obrazovanja za klimu i održivost nužno implementirati na sve razine odgojno-obrazovnog sustava, što uključuje: upravljanje odgojno-obrazovnim sustavom, upravljanje školom, kurikulum i poučavanje, infrastrukturu i resurse te suradnju s lokalnom zajednicom.

Treće poglavlje odnosi se na upravljanje sustavom odgoja i obrazovanja te donosi smjernice za dosljedno primjenjivanje zakona i tehničkih standarda pri obnovi

i izgradnji odgojno-obrazovnih objekata; zakonsko reguliranje, senzibiliziranje i poticanje odgojno-obrazovnih aktera za višestruko korištenje nastavnih materijala (npr. udžbenika i priručnika) i razvijanje održivih oblika prijevoza (npr. korištenje bicikla). Osim toga, autor ističe važnost omogućavanja kvalitetnog i dosljednog inicijalnog obrazovanja i stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika u području obrazovanja za klimu i održivost, kao i usklađivanja pripadajućih kurikuluma s novim znanstvenim spoznajama.

Poglavlje o upravljanju školom odnosi se na razvijanje školskog etosa u kojem je precizno definirano što za školu i njezine aktere znači djelovanje za klimu i održivost te koliko je škola posvećena razvoju i življenju kulture održivosti, pri čemu je u osmišljavanju i izradi školske dokumentacije, kao i u realizaciji odgojno-obrazovnih aktivnosti naglašena participacija svih školskih aktera. Autor posebno ističe važnost poticanja odgojno-obrazovnih radnika na stručna usavršavanja u područjima jačanja interdisciplinarnosti i međupredmetnog ostvarivanja ishoda, upoznavanja znanstvenih činjenica i prevladavanja mitova i lažnih informacija povezanih s klimom i klimatskim promjenama, kao i jačanja kompetencija za realizaciju društveno kontroverznih tema u nastavi.

U četvrtom poglavlju autor ističe kako učenje i poučavanje o klimi i održivosti treba biti usmjereno na djelovanje, a pristup toj temi dvostran: učenike, prije svega, treba poučavati znanstvenim činjenicama o klimi i klimatskim promjenama te naglašavati konsenzus znanstvenika oko pitanja klimatske krize. S druge strane, učenicima treba ponuditi prostor za raspravu o političkoj dimenziji klimatskih

promjena i različitim, s odnosima moći povezanim, načinima interpretacije tog pitanja i individualnog i/ili kolektivnog djelovanja. Autor ističe kako je u procesu učenja i poučavanja između tih dviju razina nužno uspostaviti jasnu razliku, ali ih i dijaloški povezati vodeći se načelima građanstva i društvene pravde. Istraživačke spoznaje predstavljene u poglavlju ukazuju na to da nastavne aktivnosti za klimu i održivost postižu najbolji učinak kada su povezane sa stvarnim životom učenika u lokalnoj zajednici te kada su usmjerene na one aspekte klimatskih promjena i okoliša koji se mogu riješiti individualnim akcijama i promjenama ponašanja; stoga učenje i poučavanje o klimi treba strukturirati kao „učenje o djelovanju“, „učenje kroz djelovanje“ i „učenje iz djelovanja“. Osim emancipacije za akciju, takav pristup kod učenika promiče i nadu da su održivost i ublažavanje klimatskih promjena mogući. Poglavlje završava iscrpnim tabličnim prikazom potencijalnih tema za oblikovanje nastavnih aktivnosti u području učenja o klimi i održivosti u osnovnim i srednjim školama te popisom izvora za učenje i poučavanje.

Šesto poglavlje donosi smjernice za racionalno i učinkovito upravljanje školskom infrastrukturom i resursima. Između ostalog, autor sugerira postizanje energetske učinkovitosti školske zgrade, korištenje biorazgradivih proizvoda u njezinu održavanju, osmišljavanje sustava razdvajanja otpada te održavanje školskog vrta. Sedmo poglavlje odnosi se na smjernice o suradnji škole s lokalnom zajednicom u realizaciji odgoja i obrazovanja za klimu i održivost pri čemu su roditelji učenika prepoznati kao ključni akteri u tom procesu.

Smjernice su namijenjene donositeljima

odluka u sustavu odgoja i obrazovanja na nacionalnoj i lokalnoj razini te svim školskim akterima koji školu konceptualiziraju kao mjesto emancipacije pojedinca za individualno i kolektivno razvijanje održivih životnih stilova i djelovanje s ciljem ublažavanja posljedica klimatske krize. *Smjernice* ne treba shvatiti kao konačan i zatvoren popis uputa, već otvoren tekst koji valja kontinuirano nadograđivati lokalnim i međunarodnim primjerima dobre prakse o transformativnom djelovanju za klimu i održivost, novim istraživačkim spoznajama i izvorima za učenje i poučavanje. Ukoliko im pristupimo na takav način, *Smjernice* mogu doprinijeti stvaranju održivih škola i škola za održivost, klimu i okoliš.

Dorijan Vahtar